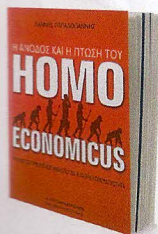

Γιάννης Παπαδογιάννης

Συνέντευξη στον
Παναγιώτη Πασπαλιάρη

Δώστε μας έναν ορισμό για τον Homo Economicus.

Σύμφωνα με τους οικονομολόγους, ο Homo Economicus είναι ένα ευφυές, μονοδιάστατο, αυτοματοποιημένο ον, το οποίο, έχοντας πλήρη γνώση των οικονομικών συνθηκών, δρα απολύτως ορθολογικά με μοναδικό γνώμονα τη μεγιστοποίηση του προσωπικού του συμφέροντος. Οι οικονομολόγοι, προκειμένου να χωρέσουν την πραγματικότητα στα μοντέλα τους, δημιούργησαν ένα φανταστικό ον, το οποίο όμως δεν αποτελεί παρά σκιά της πραγματικότητας. Προφανώς ο homo sapiens, όλοι εμείς, όπως εύκολα διαισθανόμαστε, δεν είναι μια ψυχρή αριθμομηχανή υπολογισμού της ικανοποίησης, αλλά πολλά περισσότερα. Είναι πλάσμα πολυσύνθετων ψυχικών και νοητικών διεργασιών και διαθέσεων, του οποίου η δυναμική αλληλεπίδραση με το κοινωνικό δίκτυο

και το περιβάλλον οδηγεί στις πιο απρόβλεπτες αντιδράσεις και συμπεριφορές. Η συμπεριφορά του homo economicus μπορεί να είναι προβλέψιμη όμως η συμπεριφορά του homo sapiens είναι αδύνατο να προβλεφθεί. Τα οικονομικά πρέπει να συμφιλιωθούν με αυτήν την πραγματικότητα.

Μπορεί κάποια μέρα να επικρατήσει ο Homo Economicus;

Ο οικονομικός άνθρωπος και η ορθολογικότητα δεν αποτελούν πάρα μία πλευρά του ανθρώπου. Η ανθρώπινη συμπεριφορά επηρεάζεται και καθορίζεται από πλήθος άλλων παραμέτρων. Οι αισθήσεις, η λειτουργία του εγκεφάλου, η μνήμη, η αντίληψη, η συνείδηση, ο τρόπος λήψης αποφάσεων, ο συναισθηματικός κόσμος, αποτελούν αινιγματικές δομές, τις οποίες κατανοούμε σε περιορισμένο βαθμό. Όπως προκύπτει από εκατοντάδες πειράματα που έχουν γίνει για την ιχνηλάτηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, η καθημερινή συμπεριφορά όχι μόνο δεν πλησιάζει την έννοια της ορθολογικότητας, αλλά στην πραγματικότητα δεν υπάρχει καμία ανθρώπινη πτυχή που να μένει ανέγγιχτη από ψευδαισθήσεις, πλάνες, μεροληψίες και άλλα παιχνίδια του νου και των αισθήσεων. Ο κανόνας είναι τα σφάλματα, οι αστοχίες και οι κακοί υπολογισμοί, όχι η τελειότητα.

Γιατί είναι τόσο δύσκολο δύο ειδικοί στην οικονομία να συμφωνήσουν;

Ο Ουίνστον Τσόρτσιλ συνήθιζε να λέει πως αν βάλεις δύο οικονομολόγους σε ένα δωμάτιο θα έχεις δύο διαφορετικές απόψεις, εκτός κι αν ο ένας από αυτούς είναι ο Κέινς, οπότε θα έχει τρεις. Οι οικονομολόγοι διαφωνούν περίπου για όλα: Για τον ρόλο του κράτους στην οικονομία, τη νομισματική πολιτική,

τη σκοπιμότητα ελλειμματικών ή πλεονασματικών προϋπολογισμών, τη φορολογική πολιτική κ.ά. Διαφωνούν ακόμα και για τον ορισμό της οικονομικής επιστήμης. Νομίζω ότι οι ειδικοί είναι δύσκολο να συμφωνήσουν, καθώς δεν υπάρχει αντικειμενική αντίληψη της πραγματικότητας. Ο καθένας αντιλαμβάνεται και ερμηνεύει τα γεγονότα με τον δικό του τρόπο, υπό τον παραμορφωτικό φακό πεποιθήσεων, ιδεολογιών, προσδοκιών, ψυχολογικών παραγόντων κ.ά.

Πώς ο Homo Economicus σε αυτή τη χώρα θα μπορούσε να επενδύσει χρόνο και χρήμα σε νορμάλ παραγωγικές διαδικασίες;

Η ανάγκη είναι η μητέρα της επινοήσης. Είτε με ευρώ είτε χωρίς ευρώ, μας περιμένουν πολύ δύσκολες ημέρες, καθώς η σημερινή Ελλάδα δεν μπορεί να επιβιώσει. Δεν μπορούμε να εισάγουμε τα πάντα και να επιβιώνουμε με επιδοτήσεις και φοροκλοπή. Κάτι δεν πάει καλά στη χώρα όταν το μέσο ετήσιο εισόδημα των γιατρών είναι μόλις 16.000 ευρώ. Και δεν είναι μόνο οι γιατροί. Για την εξωφρενική, προκλητική αυτή κατάσταση δεν φταίει κανένας πέραν από εμάς και το μοντέλο διακυβέρνησης που έχουμε. Η οικονομία πρέπει να στραφεί σε παραγωγικές δραστηριότητες και αυτό δεν θα είναι εύκολο. Θα είναι μακρά και επίπονη διαδικασία και δυστυχώς τα τελευταία χρόνια έχουν χαθεί σε μια καταδικασμένη προσπάθεια να διατηρηθεί η παλαιά Ελλάδα. Ωστόσο δεν υπάρχει άλλος δρόμος, εκτός ίσως από την περιθωριοποίηση και την εξαθλίωση. Το μέλλον βρίσκεται στα χέρια μας. Υπάρχουν οικονομίες που παράγουν πλούτο σαν αυτό της Σουηδίας και άλλες σαν της Αιγύπτου. Για να παράγεις αγαθά και πλούτο απαιτείται σκληρή και επίμονη δουλειά. **HD**